

Gálatas

Ja ua ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mennba yø 'yɛc'ɛi Galacia.

1 Nūgā drá Pablo, rá representantegā rá Jesucristo. Hingra ja'itho rá ts'änni ngue drá representantegā. 'Nɛ hɪnjonnɪ ja'ɪ dā bønɪ ngue dā t'ɛmbɪ bi 'yɛxcagui. Nū'a bi 'yɛxqui, guehna rá Jesucristo co 'nɛhna Oja mā Papáhɸ nūna bi 'yøt'e ngue bi bɛnnate rá Jesucristo 'mø mɪ dū.

2 Nūgā ya, co 'nɛhya mā zi cūhɸ dɪ n'yogä'be ya, dadi zɛnguagähe'ɸ yø 'yɛc'ɛi dɪ mɛtɪ p'ɸ ja yø hnɪnɪ ngue rá häi Galacia.

3 Nūna Oja mā Papáhɸ co 'nɛhna mā Hmuhɸ Jesucristo, dɪ nne ngue di jap'ahɸ 'nɛ dā hyut'a nɪ mmahɸ.

4 Nūna rá Jesucristo bɪ nesɛ ngue bi tho conná nguehɸ ts'oquihɸ para ngue dā gūgahɸ p'ɸ ja rá nts'o ja ua ja rá ximhäi. Nūna Oja mā Papáhɸ, go rá ts'änni'a tengue bi thohra Cristo na.

5 Janangue ma gā ɛspahɸ Oja hangū rá pa. Da ngut'atho.

6 Nūna rá mate rá Jesucristo bi 'dacjɸ, Oja bi 'yøt'e ngue bi dɪmma mmahɸ ngue nzongahɸ Oja ngue gā ɛc'ɛihɸ rá Cristo. A nuyá, dadi 'yøthogä hanja ngue n'nahmantho guɪ nne guɪ hyɛhmɸ p'ɸ Oja, guɪ nne guɪ tɛnhnɸ mɪ'da yø hyä t'ɛmbɪ ngue rá hoga 'da'yo hyä.

7 Pε nu'a majuanī ngue ra hoga 'da'yo hya, hinguī yoho, hyu ja'a, sinoque hōnda n'na. A nuyá, 'b̄ai to øt'e ngue di 'yot'itho nī mm̄aih̄u, i nne da mānna hoga 'da'yo hya ngue te bi 'yøtra Cristo.

8 Pε nuyá, madague'a da guecsεgāhe, oque n'na ra anxε di 'yε mahεts'i da bōni ngue da xi'ah̄u man'na ra hoga 'da'yo hya ngue hinda 'da'iguui na ra hya ya xtá xi'ah̄e, nuna n'nan'yo ra hya da ma, da ma ra castigo na.

9 Ya xtá xi'ah̄u m'mεt'o, 'nε mahøn'a ga mmangā ya. Nu'mø to da xi'ah̄u man'na ra hoga 'da'yo hya hinda 'da'iguui na ra hya ya guí εc'εih̄u, nuna n'nan'yo ra hya da ma, da ma ra castigo na.

10 Co nuna ra hya naya, çua da zā gui 'yεmhm̄u ngue dí hongā ra hya ha di nu manhogā yø ja'i? Nu'á, hin'na'a. Dí nne ngue gue'a Oja da nu manhogui. Nugā hinna mangā ya yø hya ya, ngue di nu manhogyø ja'i. Nu'mø gdi hongā ra hya ngue da gue'a te nnu manho yø ja'i ga mma, ya hīngrá mεfigā ra Cristo 'mø.

11 Ague ma zi cu'ah̄u, dami pahm̄u ngue nuna ra hoga 'da'yo hya dadi øt'ah̄u, hīngra ja'itho rá ts'änni na.

12 Hīnjonni ja'i dá mεpyagā te bi ma, 'nε hīnjonni ja'i xānngui te dí mma. Hīnda hōnse ra Jesucristo bi jaqui ngue dá pacā na ra hya na.

13 Ya xcá 'yøhm̄u te 'bε'a nmará n'yogā m'mεt'o ngue'mø nmi tennā yø nt'εc'εi yø judío. Guí pahm̄u ngue janjuanī hīnmi sāyagā dí honi ha gda s̄cā'̄u yø ja'i Oja. Porque nmi nnegā ngue xøgue xtí m'mehna ra hoga 'da'yo hya na.

14 Nu'a rá nt'ɛc'ɛi yø judío mi ja, man'na tate ngue nmi ɛc'ɛigä'a ngue'u mi'da ma mmijudíogähe 'da'igu ra pa dí 'buhme. Nugä man'na xtá øt'ä xanho'a te ra costumbre man'i n'yo ma mboxitahu.

15 Nuna Oja bi 'dacrä mate ngue bá huanngui hante ngue gä m'mhi. 'Nɛ bi zoqui ngue ga øtra 'befi bi 'daqui.

16 Porque bi ne Oja ngue dá mpacä'be'a rá Ts'unt'u, n'namhma ngue da zäp'u ga xicä yø ja'i hinyø judío te'o na rá Ts'unt'u Oja. A nugä p'uya, hijnonni ja'i dá änni te ja ngue ga øt'e.

17 'Nɛ hinga 'bet'o dá magä p'u Jerusalén ngue xca xädi te mi xännbate'u yø representante ra Cristo bi 'yɛxa m'met'o hante ngue da 'yɛxqui. Sinoque dan'i mpagä p'u ja ra häi Arabia. 'Damba pengä p'uya, mahøndä ɛcä p'u ja ra hnini Damasco.

18 Mi tho'a nhyu jeya p'uya, ja dá magä Jerusalén ngue dá nyagä'be ra Bedu. Pe høndä n'nɛ'ma cat'a dá m'mcä p'u mi 'bu'a.

19 'Nɛ hijnom mi'da ni representante dá nyagä'be, hinda høndra Jacobo nu'a rá n'yohu ma Hmuhu Jesucristo dá nugä p'u.

20 I pa Oja ngue majuan'i na ra hya dí xi'ahu.

21 M'mɛfa p'uya, dan'i mpagä p'u ja ra häi Siria, 'nɛp'u ja ra häi Cilicia.

22 A nu'u yø ja'i ɛc'ɛi ra Cristo di mpɛti p'u ja yø hnini ngue ra häi Judea, tobe hinga n'na ndi dadi nnugähe'u.

23 Høntho nt'øde te hma ngue ɛnyø ja'i: "Nuna ra n'yohu mi honi ha di zhyø 'yɛc'ɛi 'mø man'na ra pa, a nuyä hmanya ngue guehna xihyø ja'i ngue da 'yɛc'ɛi'a ra Cristo nuna hinni nnepe da 'yɛc'ɛi

yø ja'i m'met'o".

²⁴ Janangue εspabi Oja yø ja'i, porque nunā Oja bi hyāt'i bi pārcagui mā mmāi.

2

¹ Mi gua'a rá 'dε'mā goho ra jεya p'uya, maḥøndá magä Jerusalén. Dá megä'be rá Bernabé connā Tito.

² Dá magä p'ü, porque Oja bi 'yurcagui, bi neque ngue ga mmagä Jerusalén. Bi mpeti'ü 'bet'o ra hya p'uya ngue dá nyahe. Dá xicä'ü p'uya hanja na ra hoga 'da'yo hya dadi øtä yø ja'i hingyø judío. Dá ne ngue da fadi ngue 'da'igu ra hya dí xihme yø ja'i. Porque dá negä ngue hīndi nts'onna mā 'bεfi ya xtá øt'e, 'nε nīmantho dadi mpefi.

³ Pε majuadi dá nyahe, bi hnu manho na ra hya dá mā. Nunā ra Tito mā n'yogä'be hīngui n'youi ra hmεpya ngue ra circuncisión. Pε ya hīmbi ma mā jats'edi ngue di njapi tengutho manna ley ga 'yo yø judío.

⁴ Hōndi 'da yø ja'i mi 'bup'ü ngue hīmma juani yø 'yεc'ei, bi nepe ngue xtá hmεpya na ra Tito. Pε nuyá, guehya yø ja'i cuatyø 'yεc'ei ya, i honi ha di zarca mā guahü ngue da zäp'ü di yajpahü m'mefa ngue hīndi øthü'a te gä mmamp'ü ja ra ley. Porque ya dí εc'eiü ra Cristo. 'Nε guehya yø ja'i di ja ts'edi ngue ga øthü te gä mmamp'ü ja ra ley ya.

⁵ Pε nunā ra hya mmanya, hīnga n'na ne dí ørpähe maşu. Porque nunā ra hoga 'da'yo hya ya gui εc'eiü, guehna ra hya ngue majuani na, ya hīnda zä to di pädi.

⁶ Nu'ɯ yø 'yɛc'ɛi 'bɛt'o rā hya, h̄indi mportagä 'mø ngue 'bɛt'o ogue h̄in'na, porque nuḡp'ɯ ja rá hm̄i rá dá Oja, ya h̄imma hyets'i yø ja'i p'ɯ. Pɛ nu'ɯ 'bɛt'o, h̄in tema hya bi xiqui ngue dá 'yɛngūi h̄inga gue'a rā hya dí mma.

⁷ Hante gue bi mmɛyase ngue Oja di färcagui rá hoga 'da'yo hya ngue ga xihyø ja'i h̄ingyø judío. A nuna rā Bɛdu bi ma mafāti rā hoga 'da'yo hya dá xihyø ja'i ngue yø judío.

⁸ Porque guesɛ Oja bi 'yɛxra Bɛdu ngue drá representante rā Cristo p'ɯ ha 'bɛhyø judío. Pɛ xquet'a bi 'yɛxqui ngue drá representantegä rā Cristo p'ɯ 'bɛhyø ja'i h̄ingyø judío.

⁹ Janangue nuya hyu nc'ɛi ya, rā Jacobo, rā Bɛdu, rā Xuua guehya 'bɛt'o p'ɯ Jerusalén, bi bahya p'ɯya ngue Oja bi ne ngue di tocagä rā mmɛnthi ngue ga øt'ä nā rā 'bɛfi nā. Ya dá mbɛnnbā 'yɛhe p'ɯya, guehna rā hmɛya nā ngue jaje rā acuerdo nā te rā 'bɛfi ga øthe. Bi ts'ännbaya ngue ga mmɛgä'be rā Bernabé, ga ma mangä'be rā hoga 'da'yo hya p'ɯ 'bɛhyø ja'i h̄ingyø judío. A nuya dá nyagähe p'ɯya, guehya dá xihra hoga 'da'yo hya ya yø judío ya.

¹⁰ Hōnda n'na rā hya bi sicä'be p'ɯya, ngue h̄inda ma mapumbɛni yø hyoya, dá 'bäts'i te honi. Pɛ nuna rā hya nā, h̄inga ja dí mbɛnngagui, ya zant'a dadi ja ndumm̄i ngue dá 'bäts'i te honyø hyoya.

¹¹ M'mɛfa p'ɯya, ya dí 'bucä p'ɯ ja rā hn̄ini Antioquia, xquet'a bi zøp'ɯ rā Bɛdu. M̄i ma njamm̄i pa p'ɯya, bi 'yɛhra pa ngue h̄inni 'yup'ɯ te bi 'yøtra Bɛdu. Janangue yø hm̄i yø dá yø ja'i p'ɯ dá hejpi te øt'e.

12 Rá mæditho xanho te bi 'yøtra Bædu. 'Dap'ua bi nsihmæui yø 'yæc'ei hingui n'youi ra hmæpya di njapyø judío. Mi zø i'da yø ja'i bá næxpua 'bæhra Jacobo, guehya yø ja'i di ja ts'edi ngue da hmæpya gætho yø 'yæc'ei hingyø judío ya. Mi zøhya p'uya, ra Bædu bi zu ngue da ts'ui, janangue bi 'uep'ua 'bæhyø 'yæc'ei hinga mhæpya.

13 Nuya mi'da yø judío ngue ya yø 'yæc'ei p'uya, xquet'a 'næhya bi 'yøt'e tengutho øtra Bædu ya ngue bi nsu, bi 'uep'ua 'bæhyø 'yæc'ei hinga mhæpya. Co 'næhna ra Bernabé bi ntet'i te øtra Bædu.

14 Nu'mø ma nugä te øtra Bædu p'uya ngue ya himma juani ngue gue'a te mmana hoga 'da'yo hya ga 'yo, yø hmi yø dä yø 'yæc'ei p'ua dá hejpi, dí embi: "Aue Bædu, nu'i grá judío, pæ asta 'næc'ei, ya xcá hyep'ua 'da yø hya mmamp'ua ja ra ley ga 'yo yø judío. Ya guí øt'e tengutho yø 'yæc'ei hingyø judío. ¿Hanja ya ngue ja guí nnepe da 'yæn'ua yø 'yæc'ei hingyø judío ngue jatho ga øthua te gä mmamp'ua ja ra ley ga 'yo yø judío ya?" dí embi.

15 Dí nne ga xi'a n'na ra hya ya te'o gætho ya ma mmijudío. A nuju, hinna 'bæhmua'æ ngue ra ts'oqui ga øthua tengutho øtyø ja'i hingyø judío.

16 Pæ dí pahma ngue nu'a di nhohma ts'oquihua, hinga gue'a ngue ga øthua te mmamp'ua ja ra ley ga 'yo yø judío'a. Nu'a di nhohra ts'oqui, gue'a ngue da t'æc'ei ra Jesucristo'a. A nu yø ja'i hingyø judío ya æc'ei ra Cristo ya, pæ xquet'a 'næc'ua ya dí æc'eihua na ra Jesucristo ya. 'Næ guehna di nhohma ts'oquihua na ngue dá æc'eihua ra Cristo, hingue masque bi nhohma ts'oquihua ngue xcá øthua te mmamp'ua ja ra ley ga 'yo ma mmijudío. Porque hinja bõni

ngue dī nhohrá ts'oqui ngue da 'yøt'e te mmamp'u ja ra ley.

17 A nuyá, ya dí εc'εih_u ra Cristo ngue dī nhohma ts'oquih_u. Pε mī'da yø ja'i εmbi ngue ra ts'oqui dí øth_u ngue hīndí øth_u te gāma hya mmamp'u ja ra ley. ¿Ua sä da 'yεnya yø ja'i ya ngue nu'a te ra hya bi xāngah_u ra Cristo, ya i 'yøt'a ngue ga øth_u ra ts'oqui? Nu'á, hīn'na'a.

18 A nuyá, ya xtá māngä ngue hīngui ja rá ts'edi ra ley ngue dī nhohra ts'oqui. Xi'mø hōnga 'bät'i, ga εmbi ngue ja rá ts'edi ra ley, ya hīmma juani ngue bī nhohma ts'oquigä 'mø.

19 Pε ya hīnni mantho ngue ja rá ts'edi ra ley ya, porque ya bī nja'a ra castigo mī mmanā ley. Nūgä tengutho 'mø bi hyogä ra ley. Nuyá, ya gdá 'bu'a ngue ga ten'na Oja.

20 Nu'mø mī ma maquat'i ra pont'i ra Jesucristo, 'nεqui dí ør'mä güenda ngue ya bī ncuarcagui ra pont'i. Nuyā hīndí sänse te nna 'bai, hōnt'a ra Cristo o mā mmaigä ya. A nuyá, mēnte ra pa dí 'bucä ua ja ra xīmhäi, hōnt'a rá Ts'unt'u Oja dí εc'εi ya. Nuná, dī maqui 'nε bī ndäse ngue bi tho conná ngueque.

21 Nunā rá mate Oja bi 'daqui, hīndí nne ga joni. Xi'mø ngue da gue'a ra ley ga 'yo yø judío dī nhohrá ts'oqui ra ja'i, ya säditho bi du ra Cristo 'mø.

3

1 Ague gyø mmεnguh_u p'u ja ra häi Galacia, rá nzequi mā'bēdi nī mmūih_u. ¿Hanja ngue gadī n'uni thā'ah_u ngue hīngui εc'εih_u na ra hya majuani? Nī hmi nī dāh_u p'u dá māngähe na ra hya na ngue

ra Jesucristo bi 'dømp'u ja ra pont'i. ¿Ua ya gá pumbenih_u na ra hya naya?

² Ya guí pahm_u xandønho ngue Oja bá pen'nah_u ra Espíritu Santo ngue gá 'yɛc'ɛih_u ra hoga 'da'yo hya bi si'ah_u. Hĩmbi 'ben'nah_u na ra Espíritu Santo ngue gá 'yøth_u'a te gä nt'ot'i p'u ja ra ley.

³ ¿Mba hanja'a ni m'memm_ui guí øth_u? Ya guí pahm_u ngue gue'a ra Espíritu Santo bi 'da'ah_u ra 'da'yo te. Pɛ nuy_a guí ɛna ngue gui hyonse ha di gommanho te gdi n'yoh_u ya.

⁴ Ya xangu ra n'u xca säh_u ngue guí ɛc'ɛih_u ra Cristo. ¿Ua hĩnte ni bøntho'a ya? Pɛ dí ɛna ngue ja te ni bøn'a.

⁵ Dam_i pahm_u hanja ya ngue Oja bá penhna Espíritu Santo ngue bi 'yøtyø milagro p'u guí 'buhm_u. Nguna gá nuh_u ngue bi nja rángue gá 'yɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya bi si'ah_u. Pɛ hĩn'i nja na te gá nuh_u ngue gá 'yøth_u'a te gä nt'ot'i p'u ja ra ley.

⁶ Tengutho dí xi'ah_u ya, nguna nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ngue ɛna: “Ra Abraham bi 'yɛc'ɛi ngue di nja'a te ra hya xi xi Oja. Nu'a i 'yɛc'ɛi p'uya, Oja bi hojpabi rá ts'oqui”, i ɛna.

⁷ Jananguue dam_i pahm_u ya ngue nu'u nnøpa mbom'meto ra Abraham, guehya yø ja'i ja yø nt'ɛc'ɛi ya.

⁸ Nup'u ja ra Maca Libro, ya manjam'møtho nt'ot'i ra hoga 'da'yo hya ngue 'nɛ'u yø ja'i hĩngyø judío di nhohyø ts'oqui 'mø bi 'yɛc'ɛi Oja. Porque ngu'a bi man'Oja bi nyau_i ra Abraham ngue bi 'yɛmbi: “Conná ngue'a'i gätho yø ja'i 'bucua ja ra ximhäi da ma majapi”, bi 'yɛmbi.

⁹ Nu ra Abraham bi 'yɛc'ɛi Oja, 'nɛ Oja bi japi. A nuyá, nu to gä da 'yɛc'ɛi Oja, Oja di japi tengutho ra

Abraham.

¹⁰ Nū to gā ɛnā ngue dī nyan'a ngue dā 'yøt'e te gā nt'ot'i p'ɥ ja rā ley, dā tho rā castigo rā ja'í. Porque nt'ot'i rā hyā ngue ɛnā: “Nū to hīngui øt'e para zantho'a te gātho nt'ot'i p'ɥ ja rā ley, gue'a dā tho rā castigo'a”.

¹¹ Pɛ dí pahmɥ ngue nū rā ja'í ɛnā ngue dā 'yøt'e gātho'a te mmamp'ɥ ja rā ley, hīngā gue'a dī hojpabi Oja'a. Porque rā Macā Libro i ɛnā: “A nūya to bi 'yɛc'ɛi Oja, guehya dī hojpabi ya, 'nɛ dī unna 'da'yo te”.

¹² Ya hīnte nī bøndrá nt'ɛc'ɛi rā ja'í nū'a ɛnā ngue dī nyan'a ngue dā 'yøt'e te mmamp'ɥ ja rā ley. Porque nt'ot'i p'ɥ ja rā ley rā hyā ngue ɛnā: “Nū rā ja'í hīnte dī 'bɛdi dā 'yøt'e gātho'a te mmamp'ɥ ja rā ley, hønt'a rā ja'í dī t'unna 'da'yo te'a”.

¹³ A nuyá, ya hīngā thomhmɥ rā castigo mmamp'ɥ ja rā ley ya. Porque rā Cristo, ya bi thohrā castigo conná nguecjɥ'a. Nup'ɥ ja rā Macā Libro i ɛmp'ɥ: “Nū rā ja'í macuati rā za, ya rā castigo thogui”.

¹⁴ Rā Cristo bi thohrā castigo conná nguecjɥ n'namhmā ngue hīngā høndra Abraham dī nthɛui rá njapi Oja, sinoque xquet'a 'nɛ'ɥ yø ja'í hīngyø judío dī nthɛui. Janāngue ya dī nja'a te rā hyā bi yat'a Oja, nū to gā dí ɛc'ɛihɥ rā Jesucristo, ya dí n'yohɥ rā Espíritu Santo.

¹⁵ Ague mā zi cu'ahɥ, nūnā rā hyā gā mmāngā ya, gdā hyɛjpah'a te øtyø ja'í. Nū n'na rā n'yohɥ ngue'mø øt'ui n'na rā cohi rá mmic'ɛiui, 'nɛ bi firma rā sūcuā dā nangui, ya hīnda zā to dā xotra hyā bi nja, nī xīnda zā ngue to dā hyuts'í te nt'ot'i.

16 Nuna Oja bi yarpabi n'na ra hya ra Abraham co 'nɛ'a rá mbom'meto bi terpap'ɛ. Pɛ hinte mmamp'ɛ ha nt'ot'i ra hya ngue da 'yɛna “yø mbom'meto” tengutho 'mø di mma ngue xtangu. Sinoque n'na nc'ɛitho'a mmamp'ɛ, guehna ra Cristo na p'uya.

17 Tengutho ra cohi øtyø ja'i, xquet'a Oja bi gohmi n'na ra cohi ra Abraham, 'nɛ bi yarpɪ ngue di nja'a te bi xifi. Mi tho'i 430 nɛya, bi t'unna ley ra Moisés, pɛ himbi nts'onna ra cohi mi jaui Oja ra Abraham. Nuna ra hya ya xi ma mayat'i, di njahma na.

18 Xi'mø hønt'ɛ to øt'e te gä di manda ra ley di t'unna njapi, ya himma hyoni tema hya di yarcam Oja 'mø. Pɛ ra Abraham bi yarpabi Oja ngue di unna njapi, 'nɛ bi unni.

19 Pɛ ¿hanja ngue bi nja na ra ley 'mø? Bi un'Oja na ra ley para ngue da bahyø ja'i te 'bɛ'a ra ts'oqui øtyø ja'i. 'Nɛ bi nja rá ts'ɛdi na ra ley asta gue'mø mi m'm'a rá mbom'meto ra Abraham. Nuna, bá ts'ännbi ngue da 'yøt'a te ra hya mayat'i ngue di nja. Nuna ra ley na, yø anxɛ bi ma hanja, janangue ra Moisés bi xihyø ja'i na ra hya bi manyø anxɛ.

20 Pɛ nu'mø mi nyaui Oja ra Abraham ngue bi yarpabi na ra hya na, hinga 'be bi hyonna pøngahya, sinoque bi nyasɛui.

21 ¿Ua sä ga emhmɛ ngue nuna ra ley bi 'yotra Moisés di njunt'ui na te ra hya bi yat'a Oja? Nu'a, hin'na'a. Porque hin tema ley di ja ngue da hyät'i da 'yøtra ja'i te gä di manda para ngue di t'unna 'da'yo te ra ja'i.

22 Pɛ nt'ot'i p'ɛ ja rɛ Mɛcɛ Libro ngue gätho yø ja'i xɛ mbent'ui rɛ ts'oqui. Janangue dí pahmɛ ya ngue hønt'ɛ to ɛc'ɛi rɛ Cristo di nthɛui'a te xɛ yat'a Oja ngue di un'ɛ to bi 'yɛc'ɛi.

23 Hante ngue dɛ zøcua rɛ Cristo, gue'a rɛ ley madi manda yø ja'i. Bi nja rá ts'edi nɛ rɛ ley nɛ, astɛ gue'mø mɛ pahmɛ ngue gue'a rɛ Cristo ga ɛc'ɛihɛ ngue di nhohmɛ ts'oquihɛ.

24 Nunɛ rɛ ley bi nøpɛ madi yø ja'i, ngue di ndäpyø ja'i rɛ Cristo 'mø mi zøhø. A nu to dɛ 'yɛc'ɛi nɛ rɛ Cristo p'ɛya, ya di nhohrá ts'oqui rɛ ja'i.

25 A nuyá, ngue dí ɛc'ɛihɛ rɛ Cristo, ya hɛnni mantho di mandagahɛ nɛ rɛ ley mi fäcɛ ya.

26 Rá ngue dí ɛc'ɛihɛ rɛ Jesucristo ya, ya yø basigahɛ Oja ya.

27 A nuyá, nu to gä bi nxixya 'mø mi 'yɛc'ɛi rɛ Jesucristo, guehya gɛ 'yo tengutho i n'yo rɛ Cristo ya.

28 Ya hɛndi mporta ngue'mø grá judío ogue hɛngrá judío; 'bɛhni hmɛ ogue hɛnjo'o ni hmɛ; ogue grá n'yohɛ ogue grá xisu. Porque nu'mø ya gä guí n'yohɛ rɛ Jesucristo, ya n'na hyatho gui jahɛ'a.

29 Nu'mø ngue guí n'yohɛ rɛ Cristo, ya gue'ahɛ yø mbom'mɛto rɛ Abraham. 'Nɛ di toca'ahɛ nɛ te xɛ yat'Oja ngue di unɛ.

4

1 Ya guí nnuhɛ ngue nu'mø rá ngüetho n'na rɛ ts'unt'ɛ ja ngue dɛ gohmi n'na rɛ erensia, 'da'igudui n'na rɛ hmiqui, madague'a ngue rá mmeti gätho.

² Porque 'b_hyø ja'i d_i ncarga ngue da m_ärpa_bi te p_ets'i asta gue'mø bi zønna pa da zännbabi rá papá ngue d_i ndäpi.

³ D_i njath_u p'_uya. Hante ngue ga pahm_u hanja na ra Cristo, dá ja ndumm_i ngue ga øth_u'u yø costumbre ga 'b_hyø ja'i ua ja ra ximhäi.

⁴ P_e nu'mø m_i zønna pa bá sän'na Oja ngue bá penhua rá Ts'ant'_u, bi øn'a n'na ra xisu. Nun_a ra Ts'ant'_u na, bi 'yøt'e te mmamp'_u ja ra ley ga 'yo yø judío.

⁵ Bí 'y_eh_e ngue go bi tho'a ra castigo m_i ja ga thohm_u tengutho d_i manda ra ley. Jan_angue nuyá, ya guec_u yø basigah_u Oja ya.

⁶ A nuy_a ngue ya yø basigah_u Oja, nun_a Oja conná Ts'ant'_u bá penhna Espíritu Santo p'_u ja ma mm_ih_u ngue ga n'yoh_u. 'N_e guehna ra Espíritu Santo bi b_ennb_i te mmanna ja'i 'mø xi Oja ngue _em_bi: “Ma Papá'i Oja”.

⁷ Jan_angue nuyá, ngue ya yø basigah_u Oja ya, ya h_indí 'b_hm_u tengutho n'na ra hm_iqu_i. A nu'mø ngue ya yø basigah_u Oja, tengutho n'na ra basi ja rá erensia, d_i njath_u p'_uya, di tocagah_u'a te d_i un'Oja rángue dí _ec'_eih_u ra Cristo.

⁸ Nu'mø yø pa xa thogui ngue h_inman_i pahm_u Oja, gue'_u yø dahm_u ngue h_imma juan_i Oja gm_i nnøpa hm_uh_u ngue gm_i thanneh_u.

⁹ A nuyá, ya guí pahm_u Oja ya, ogue man'na xanho, bi ba'ah_u Oja. ¿Hanja ngue ya guí nne gui hy_ehm_u p'_u Oja ya, mahøngu_i nne gui 'y_ec'_eih_u'u yø costumbre h_in tem_a ts'edi d_i ja?

10 Porque guí suph_u yø pa di costumbra yø ja'i ngue sup_i. Nu'mø ra t'usna guí suph_u. Njeya, njeya i ja mi'da yø pa guí suph_u.

11 Ya xangu ra 'bɛfi xtá øt'e ngue dí xän'nah_u ra hya. Guehna dí sugä naya ngue di nts'onna ra hya na.

12 Ague ma zi cu'ah_u, dami 'yøth_u tengutho dí øt'ä ngue hind_i øt'ä'ü yø costumbre yø judío ya. A nugä dí øt'ä tengutho gmi øth_u m'mæt'o. Pɛ nugä dí ɛna ngue hingui sɛcj_u tengue dí øt'e.

13 Guí pahm_u ngue nu'mø rá mudi ma magä p'ü guí 'bähm_u, dá xi'ah_u ra hoga 'da'yo hya, nugä nmad_i hyɛnni.

14 'Nɛ nu'a ra n'ü nm_i hɛmbä, xanhɛnnitho ha xtí zä xca nyah_u. Pɛ nu'ah_u p'uya hinga 'yɛmh_u ngue hind_a zä ga nyah_u, ni xinga fɛscathoh_u ra hya dá mangä. Hante gue co n'na ra pähä guí 'yøhm_u ra hya dá mangä, tengutho 'mø di 'bäp'ü n'na rá anxe Oja ngue da zo'asch_u, ogue tengutho 'mø di 'bäɛ p'ü ra Jesucristo da zo'ah_u, gä jaj_u p'ü.

15 ¿Hap_u gä 'yɛmh_u'a ra pähä bi nja'ah_u'a ra ora dá xi'ah_u ra hya? Conque dí pacä ngue nu'a ra 'bäxte guí nne xqui 'yørcah_u, nu'mø di sä asta ni dä guí nne xqui hyai ngue xqui 'dacj_u.

16 Xiya, asta guí nne gui 'yøt'e ngue ma nsaih_u ya ngue njuantho dí xi'ah_u na te majuan_i.

17 A nuya mi'da yø ja'i ɛmmɛi nne da mäxah_u, pɛ hingra nho nne da 'yøt'ah_u ya. Sinoque hontho nne ya ngue gui hyɛgah_u p'ü, i nne ngue go gui tɛhn_u'a ra hya mmanya.

18 Pɛ ya xanho ngue'mø to nne da mäxah_u, pɛgue ya da n'yo'a ngue ra nho da 'yøt'e. A nugä xquet'a dí nne ga fäxah_u, pɛ hinga høn'mø dí 'bɛp'ü guí

'b_hm_u d_i nne g_a f_äx_äh_u, sinoque hang_u r_a pa d_i nne g_a f_äx_äh_u.

19 Ague m_a b_as_i'_ah_u, tengutho n'na r_a xisu 'mø ja ngue di ønn_a b_as_i s_a r_a n'_u, d_i njad_a p'_uya, m_ahøndi s_a r_a n'_u co nu'_ah_u ast_a gue'mø gui 'yøth_u tengutho bi 'yøtr_a Cristo.

20 N_ug_a h_ind_i san_i ngue gdi 'b_uc_a p'_u guí 'b_hm_u ya ngue g_a ny_as_eh_u, n'namh_ma g_a nn_u ha g_da jap_a'_a r_a h_ya si'_ah_u. Porque n_uy_a, janju_ani h_ind_i pad_i te g_a øt'e co nu'_ah_u.

21 N_u to g_atho nne d_a 'yøt'e te g_a nt'ot'i p'_u ja r_a ley g_a 'yo yø judío, d_am_i xicj_a ya. ¿Ua h_injam'mø guí øhm_u'_a r_a h_ya nt'ot'i p'_u ja r_a libro ngue r_a ley?

22 Ya guí p_ahm_u ngue nt'ot'i ngue r_a Abraham b_i m'm_u'i yoho yø ts'unt'_u. N_un_a n'na r_a ts'unt'_u, r_a ts'unt'_u n'na r_a xisu ngue r_a g_un_itho. N_un_a man'na r_a ts'unt'_u, r_a ts'unt'_u n_a r_a xisu ngue r_a mm_enn_ig_u.

23 N_un_a r_a xisu ngue r_a g_un_itho, h_ing_ra 'y_ab_as_i n_a, jan_angue b_i m'm_uhr_a b_as_i. P_e n_un_a r_a xisu ngue r_a mm_enn_ig_u, mar_a 'y_ab_as_i, gues_e Oj_a bi yar_pab_i r_a Abraham ngue b_i m'm_uhr_a b_as_i n_a.

24 Ja ua yø h_ya m_ahy_equi. N_uy_a yoho yø xisu ya, guí nhy_ejp_ab_i yoho yø cohi i ja. N_un_a r_a xisu ngue r_a g_un_itho n_i h_u ngue r_a Agar. Guí nhy_ejp_ab_i'_a r_a cohi b_a njap'_u ja r_a t'øhø Sinaí. A n_uy_a yø ja'i _ena ngue d_a 'yøt'e te d_i m_anda r_a ley ya, gueh_ya nnøp_a b_as_i r_a Agar.

25 N_un_a r_a Agar, yoho yø x_equi m_ahy_eppi. Guí nhy_ejp_a r_a t'øhø Sinaí jap'_u ja r_a h_ai Arabia. 'N_e guí nhy_ejp_a r_a Jerusalén, nu'_a ja ua ja r_a h_ai. Porque n_uy_a yø judío 'b_up'_u, i t_entho te nt'ot'i p'_u ja r_a ley.

26 Pɛ nuya yø ja'i yø ngump'u ja ra Jerusalén bí ja mahɛts'i, hĩndĩ manda ra ley ya. A nuju, ja dyø mmɛnguh p'uya.

27 A nup'u ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'u ra hya ngue ɛna: “Dĩ nja'i mpähä grá 'yabasi, nu'i hinga pahra ønnate. Ga mafi ngue gui johya, madague'a ngue tobe hinguĩ pa'a ra ønnate. Porque ra xisu ngue ra 'yabasi bi hyɛp'u rá ndø, pɛ man'na xangu yø basi dĩ m'mwi, hĩnda gue'a ra xisu 'bähmĩ rá ndø”.

28 A nuju ya ma zi cu'ahu, tengutho ra Isaac, Oja bi yat'i ngue dĩ m'mwi. Dĩ njathu p'uya, Oja bi yat'i ngue dyø basigahu.

29 Nu'mø mĩ nja na te ra hya xí yat'a Oja ngue dĩ nja, ra Espĩritu Santo bi 'yøt'e ngue bi m'mähra Isaac. Pɛ nuna rá ts'unt'u ra Agar bi mbøcuɛ, bi zahra Isaac. Xquet'a dĩ njathu p'uya, nu'u mma ngue øt'e te nt'ot'i p'u ja ra ley i sacju'u.

30 Pɛ guĩ pahmu te nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ngue ɛna: “Nuna ra xisu ngue ra gũñtho, da thøn'athi, da mɛ rá ts'unt'u. Porque nuna rá ts'unt'u na, hĩndĩ tocabi'a te da hyanna rá ts'unt'u na ra xisu ngue ra mmɛnnĩgu”, i ɛna.

31 A nuya ma zi cu'ahu, hĩngyø basigahu na ra xisu ngue ra gũñtho, sinoque gue'a ra xisu ngue ra mmɛnnĩgu yø basigahu.

5

1 Ya bi hoga ma ts'oquihu ra Jesucristo. Janangue ya hĩndĩ tɛnhnu'a ra ley ga 'yo yø judío ngue ga ɛna dĩ nyanma tehu. Damĩ hyahu ra ts'edi ya, damĩ nduhu co nuna ra hya na. 'Yo sä guĩ ɛna

ngue di nja ra castigo ngue'mø hingui tenna ley ga 'yo yø judío.

² Nügä drá Pablo, dami 'yøhmæ na ra hya ga mmangä ya. 'Yo gadi n'uni ngue da hmεpya'ahæ ngue sä gui 'yεnæ gue'a di nhohni ts'oquihæ'a. Nu'mø, ya säditho gá pahmæ ra Cristo 'mø.

³ Mahøn'a dí nne ga xi'ahæ ya, nu gätho yø ja'i εnæ ngue da mεpya yø do'yo, 'yo sä di εnæ ngue hønt'a da 'yøt'a, sinoque ja ngue da 'yøt'e gätho'a te nt'ot'i p'æ ja ra ley.

⁴ Nuyya yø ja'i εnæ ngue di nhohyø ts'oqui ngue da 'yøt'e te gämæ hya nt'ot'i p'æ ja ra ley, guehya yø ja'i hεp'æ ra Cristo ya. Ya εmp'æ na rá mate Oja.

⁵ Pε nujæ, ra Espíritu Santo di haträ ts'edi ma mmæihæ ngue dí tømhmæ'a ra pa rá nzεgui. Guesε Oja da mamp'æya ngue ya bi nhohmæ ts'oquihæ rángue dí εc'εihæ ra Cristo.

⁶ A nuyá, ngue ya dí n'yohæ ra Jesucristo, ya hinte di muui 'mø mhmεpya ma do'yohæ ogue hinga mhmεpyagahæ. A nu'a tate di muui ya, guehnæ ma nt'εc'εihæ ja naya, 'nε nuna ma nt'εc'εihæ na, guehnæ øt'e ngue dadi mahmæ cuhæ n'na ngu n'najæ naya.

⁷ Ya xanho te gmaní n'yohæ m'mεt'o. ¿Te'o di ts'on'na ni mmæihæ ngue gui hεhmæ p'æ na ra hya majuaní?

⁸ Nuna ra hya di ts'on'na ni mmæihæ, hingrá ts'änni Oja na. Porque Oja, i zon'nahæ na ngue gui siguethohæ te mi ja.

⁹ Ya gui nnuhæ ngue n'na zitæqui ra íxi di ixqui gätho ra jæní.

¹⁰ Nügä hu ma mmæi ngue ma Hmuhæ Jesucristo

hĩndi ja'i ngue gui pãhni nt'εc'εih̄u i ja. Pε nuna ra n'yoh̄u nne di ts'on'na ni mm̄ūih̄u, da japra castigo Oja na, h̄ont'o bi zã majã'i.

11 Pε nugã ma zi cu'ah̄u, nu'mø gdi xi'ah̄u ngue gui mm̄εpya ni do'yoh̄u, hĩndi nnu man'ugã yø judío 'mø. Pε nuyá, sæcyø ja'i co nuna ra hyã dí xãnnbate, ngue ra Cristo bi dup'u ja ra pont'i, gue'a i nyanyø te yø ja'i'a.

12 Nuya yø n'yoh̄u di pi'ah̄u εna ngue jatho gui mm̄εpya ni do'yoh̄u ngue da ma nthεqui, ¿hanja ngue nuya yø n'yoh̄u ya, hĩndi nhyεcse xanho asta da ma m'moqui?

13 Ague ma zi cu'ah̄u, bi zon'nah̄u Oja ngue hĩnni mantho gui suh̄u ra castigo di manda ra ley. Pε 'yo sä gui εmhm̄u ngue sätho gui 'yøth̄u ra nts'o so ni mm̄ūih̄u ya. Nu'á, hĩn'na'a. Para ngue di nεqui ngue gad̄i mm̄adi n'na ngu n'na'ah̄u, a nuya dami mfãts'i n'na ngu n'na'ah̄u ya.

14 H̄ont'a n'na ra hyã ja ngue di nja para ngue di ma maçumple te gã nt'ot'i p'u ja ra ley. Guehna ra hyã ngue εna: “Dami mahni mm̄ic'εiui tengutho gni ne ngue di ma mamadi'i”.

15 Pε nu'mø gad̄i nsoth̄u, ya ja ngue gui nsah̄u n'na ngu n'na, pets'i guí tutho ni mm̄ic'εiui.

16 Nugã dí xi'ah̄u, dami n'un̄i ngue gue'a ra Espíritu Santo da xãn'nah̄u te gd̄i n'yoh̄u. Nu'mø gui hyaxh̄u'a ra 'yu di 'da'ah̄u'a, hĩngui 'yøth̄u'a te ni pãhãsch̄u 'mø.

17 Nu'a ra nts'o so ma mm̄ūih̄u, hĩngui nnu manho ra Espíritu Santo'a. Nuna te nne ra Espíritu Santo ga øth̄u, n'nan'yo na ngue'a ra nts'o so ma

mm̄ih̄. Guehya d̄i ntør'm̄ahya p'̄u ja ma mm̄ih̄
ya. Jan̄angue x̄angu yø nn̄idi h̄ingui s̄a ga øth̄a'a te
d̄i nne ga øth̄a.

18 A nu'mø gue'a ra Espíritu Santo da x̄änngah̄
te ga øth̄a, ya h̄ingui ja ngue ga suh̄a ra castigo d̄i
manda ra ley 'mø.

19 H̄ingui h̄enni gd̄a pah̄ma ndana gue'a ya yø
nts'o øtyø ja'i. Gue'a ra n'yots'om'm̄ai, ga ra nts'o
ja rá mm̄ai ra ja'i, h̄ingui nne di ts'am̄mi ngue'a te
ra nts'o ga 'yo.

20 I thanne yø dah̄ma, i ete. Di ns̄ahyø ja'i. Høndra
njunt'i nne. I sehya. I ncue. Di 'yets'i. I 'uenyø ja'i
ya yø hya i mma. Porque høndra ntapahya i nne.

21 I nnepe te p̄esrá mm̄ic'̄eiui, hote, it̄i, 'n̄e h̄inha
ga ndits'i. Ḡätho m̄i'da yø nts'o i ja, ḡä øt'e. Nuḡa ya
xt̄a xi'ah̄ m'm̄et'o 'n̄e mah̄on'a d̄i xi'ah̄ ya, ngue
n̄uya yø ja'i njap'̄u, ya h̄inda ma mac̄ut'i p'̄u d̄i
manda Oja ya.

22 P̄e ra Espíritu Santo di hat̄ra ts'edi ra ja'i te
da n'yo. Guehna ra ja'i d̄i mah̄rá mm̄ic'̄eiui na, di
johya, h̄u rá mm̄ai, seti te thogui, ra hoja'i, h̄ingui
ya rá mm̄ai ngue'a ra nho øt'e. Nu te ra hya p̄onna
ne, gue'a øt'a.

23 H̄indi 'yets'i, h̄ät'i sam̄rá mm̄ai. A n̄uyá, h̄in
tema ley di ja ngue da z̄a da ma ngue da ma ra
castigo ya yø ja'i ga 'yo ya yø hya d̄i xi'ah̄ ya.

24 Ḡätho ya to n'youi ra Jesucristo, ya bi 'yøt'e
ngue bi m'm̄e'̄u yø p̄ähä x̄ants'o man̄i n'yo.

25 N̄una ra Espíritu Santo di 'dacj̄a ra 'da'yo te.
Ja ts'editho ga n'um̄hm̄a ya ngue gue'a ra Espíritu
Santo da x̄änngah̄ te gd̄a n'yoh̄a.

26 H̄inguĩ s̄a ḡa 'yɛxh̄u ya, h̄inguĩ s̄a ḡa njunth̄u ya. H̄inguĩ s̄a ḡa n̄seyabah̄u n'na ngu n'naj̄u ya.

6

1 Ague ma zi cu'ah̄u, nu'mø gá pah̄mu ngue bi 'yøtr̄a ts'oqui n'na n̄i amigoh̄u, nu'̄u n'youi ra Espíritu Santo, gue'̄u d̄i nyaui'a bi 'yøtr̄a ts'oqui'̄u. D̄a xifi ngue d̄a hyɛp'̄u'a te øt'e. Pɛ gue d̄i nya manhuɛh̄i ha di hejpi. D̄i mf̄adi x̄anho, h̄inga mbɛnnb̄u ngue xquet'a 'nɛ'̄u d̄i njap'̄u m'mɛfa'̄u.

2 Ngu mi'da, ngu mi'da, nu'mø gá nuh̄u te h̄emb̄i n'na ngu n'na dam̄i nf̄axh̄u. Nu'mø ngue ngu'a guí øth̄u ya, ya guí øth̄u'a te ra hya d̄i manda ra Cristo 'mø.

3 Nu ra ja'i ɛna ngue s̄h̄ra güenda ngue tatesɛ, pɛ h̄inda z̄a to d̄a hyät'i. Sinoque d̄i nhyäsɛ 'mø ngue h̄imma juani te mma.

4 N'na ngu n'na'ah̄u dam̄i hyacsɛ ra güenda ngue'mø x̄anho te gn̄i 'yoh̄u ogue h̄in'na. A nu ra ja'i hacra güenda ngue x̄anho te øt'e, ya d̄a z̄a di johya. Pɛ h̄ingue masque di johya ngue d̄a denna mmic'ɛiui ngue h̄inguĩ øtr̄a mmic'ɛiui tengutho øt'e.

5 Porque n'na ngu n'naj̄u h̄øxhma xih̄u ngue ga hacj̄u ra güenda ngue'mø x̄anho te dí øth̄u ogue h̄in'na.

6 Nu ra ja'i s̄annbabi rá hya Oja, jatho ngue da m̄axrá x̄annbate ngue di un̄ni te honi.

7 Nun̄a Oja h̄ingra nt'emb̄i na. H̄ercathoh̄u na, mas̄a mi 'yɛna ngue h̄inguĩ nn̄u te dí øth̄u. Nu te ga 'yo ra ja'i, gue'a ra njut'i d̄i nja'a.

8 Porque nu ra ja'i o^{tr}a nts'o so rá mm^{ai}, gue'a ra castigo da tho'a. Pε nu ra ja'i haxra 'yu xännbabi ra Espíritu Santo, guehna ra ja'i para zantho di unna 'da'yo te ra Espíritu Santo na.

9 Ogui säyah^u, ma ga øth^u ra nho. Porque nu'mø hinga nsäya ngue ga øth^u ra nho, da zønna pa di njurcah^u.

10 Janangue nup'^u da zä ga øth^u ra nho, ma ga ørpa^hu ra nho gätho. Pε ma datho'^u ma cuh^u n'nat'a ma nt'εc'εih^u i ja ngue nnetho ga ørpa^hu ra nho.

11 Nugä drá Pablo, dami nuh^u ya yø da letra ga osegä ya.

12 A nuya yø ja'i di ja ts'edi da hmεpya ni do'yoh^u, hontho nne ya ngue da nu manho yø ja'i. Porque hinguⁱ nne da zä ra n'^u tho'^u to i mma ngue ya bi nhohyø ts'oqui yø ja'i ngue bi du p'^u ja ra pont'i ra Cristo.

13 Pε nuya yø xännbate ya mhmεpyabi yø do'yo, ni xinga guehya di øt'e te gä mmamp'^u ja ra ley ya. Hontho nne ya ngue da hmεpya'ah^u n'namhma ngue nup'^u di nya, ya di 'yεts'i, da ma ngue ya gui øth^u'a ra hmεpya di manda gui 'yøth^u.

14 Pε nugä hindí nne ngue te gdá 'yεxä, hont'a di nne ga mma ha bi nja ngue bi du p'^u ja ra pont'i ra Jesucristo. Pε rángue bi du p'^u ja ra pont'i, ya hin dadi hogä'a ra nts'o ga 'yo yø ja'i ua ja ra ximhäi. A nuya yø ja'i o^{tr}a nts'o p'aya, xquet'a hinguⁱ nnu manhogui.

15 Nu'mø ya dí n'yoh^u ra Jesucristo, ya hinte di mmuui ngue'mø mhmεpya rá do'yo ra ja'i ogue hin'na. A nu'a di muui ya, gue'a ngue da gom'na'yo ma n'yomfεnih^u.

¹⁶ A nuya to gätho da hyaxna ra hya dí mmangä, dí nne ngue da hyut'a ni mmaih H Oja 'nε di huεc'ah H. 'Nε hinga høn'athoh H, sinoque gätho' H te'o ya yø ja'i Oja.

¹⁷ A nu ra pa di ma p'aya, hndí nne to da gun'mahyagui. Nuya yø medi n'youi ma do'yo ngue xa ungyø ja'i, ja di nεqui ua ngue rá mεfigä ma Hmu Jesús.

¹⁸ Ague ma zi cu'ah H, dí nnegä ngue gä di jap'ah H ma Hmu H Jesucristo. Da ngut'atho.

Ja ua ra 'da'yo cohi bi gomi Oja yø ja'i
New Testament in Otomi, Tenango (MX:otn:Otomi,
Tenango)

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Tenango

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Tenango [otn], Mexico

Copyright Information

© 1975, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Tenango

© 1975, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
dd38228d-a3b1-5d0f-91ce-4040e165ce0f